

**BEELDDE THERAPIE BIJ PERSOONLIJKHEIDSTOORNISSEN: EFFECTONDERZOEK
EN PERSPECTIEVEN VANUIT CLIËNTEN EN THERAPEUTEN**

WAT DOET HET?

**BIJZONDER LECTORAAT VAKTHERAPIE BIJ PERSOONLIJKHEIDSTOORNISSEN
DR. SUZANNE HAEYEN**

**HAN_ UNIVERSITY
OF APPLIED SCIENCES**

INTRODUCTIE

Beeldende therapie wordt vrij veel ingezet in de behandeling van patiënten met **persoonlijkheidsstoornissen.**

BEELDENE THERAPIE

Vorm van vaktherapie

Hoe?

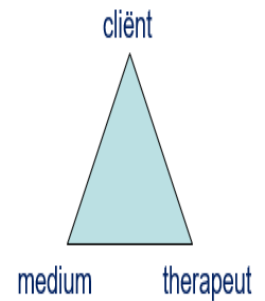
- Ervaren, uiten en ordenen gevoelens/gedachten
- Onderzoeken gedragspatronen
- Via beeldend werken

Doel

- In contact komen
- Ontdekken kwaliteiten
- Inzicht
- Gedragsverandering

Voor wie?

Te verbaal of cognitief ingesteld, overspoeld door emoties, moeite met uitdrukken, verbaal minder vaardig.

Vaktherapie (VT) is:

- Gericht op verminderen klachten;
- Gericht op bevordering van welbevinden, adaptieve vaardigheden, herstel, veerkracht.

Behandeldoelen van deze cliënten zijn gericht op:

- veranderen van gedragspatronen (**ervaringsgericht**)
- aanleren gezonde copingsstrategieën (**anders omgaan met**)
- verbeteren interactie met zichzelf en de ander (**contact aangaan/hanteren**)
- vinden van ontspanning via gezonde wegen (**spanning verminderen/spel**)
- reguleren van emoties, spanningen en impulsen (**actief toelaten, uiten, verdragen, hanteren en remmen**).

PERSOONLIJKHEIDSSTOORNISSEN (PS) CLUSTER B/ C

Ontregelingen

Relationeel
Gedrag
Cognitief
Affectief
Het zelf

Linehan (2002)

B: emotioneel, impulsief

C: angstig

Cliënten met Persoonlijkheidsstoornissen

Hebben vaak onvoldoende geleerd om te luisteren naar basisbehoeften. Ernstige deprivatie of trauma's hebben geleid tot destructieve coping en schema's. Met als oorspronkelijk doel om zichzelf te beschermen.

→ vaak opgeslagen in de meer `non-verbale'/ niet cognitieve ervaringen

Via beeldende therapie krijgt de cliënt weer zicht op deze basisbehoeften en wat belangrijk is om te kunnen gaan leven in plaats van overleven.

→ anders doen

Komen tot meer zelfregie. Tot spel en spontaniteit. Met in acht neming van grenzen. In verbondenheid en ruimte voor zelfexpressie en autonomie.

BEELDENE THERAPIE BIJ PS

Proces van **zelfexpressie**:

- Sluit aan bij basale emotionele behoeften, zoals de vrijheid om zich uit te drukken (in behoeften en emoties), spontaniteit, spel, en autonomie. Gelinkt aan authenticiteit (waarden, doelen, trekken).
- (Kokoris & Kühnen; Kraus, Chen, & Keltner, 2011; Young, Klosko, & Weishaar, 2003)

Proces van **emotieregulatie**:

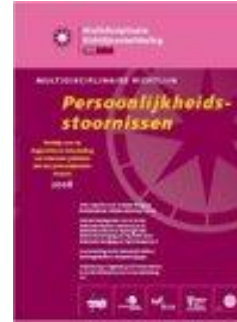
- impliceert de erkenning van en de acceptatie (het verdragen) van emoties evenals problem solving en (her)waardering. Beschermt tegen psychopathologie.
- De waarde van de ervaringsgerichte aard van BT bekrachtigt en moedigt het hier-en-nu bewustzijn aan.
- (Aldao, Nolen-Hoeksema, & Schweitzer, 2010; Gross, 1998a; 1998b; Koole & Rothermund, 2011)

Triggert positieve en negatieve emoties via materiaal interactie, proces en product. Zelfreflectie n.a.v. beeldend werk.

Via deze processen verminderen **problematiek** en versterken van **flexibiliteit** en **veerkracht** (Huber et al., 2011)

STAND VAN ZAKEN

- Multidisciplinaire behandelprogramma's bevatten veelal een of meerdere vormen van vaktherapie, waaronder BT
- Nog *te* weinig wetenschappelijk bewijs
- Beschikbare onderzoeken zijn meestal beperkt in sample size en kwaliteit
- Interventies zijn vaak nog te weinig systematisch, helder en expliciet genoeg beschreven
- Perspectief van de cliënt mag meer aandacht hebben
- Een gebrek aan evidence leidt tot verminderd inzetten van BT in de praktijk

Behoeftte van cliënten

- Cliënten waarderen vaktherapie (o.a. Haeyen et al., 2020; Karterud & Pedersen, 2004; Kehr, 2020; Solli et al., 2013).
- Cliënten vinden dat de huidige insteek in behandelingen te nadrukkelijk cognitief is ten nadele van het emotionele, ervaringsgerichte. Ook denken zij dat daardoor een groep buiten de boot valt (die het cognitieve onvoldoende oppikken). Zij zien hierin een belangrijke rol voor vaktherapie (CAR FVB, 2021).
- Interventies gericht op welbevinden, herstel.

Therapeuten

“Cliënten hebben vaak juist behoefte aan experimenteren en spelen, aan het opdoen van positieve ervaringen en niet alleen gericht zijn op inzicht in hun problemen. In vaktherapie sluit ik daarop aan maar dat zou nog meer uitgewerkt en ontwikkeld kunnen worden!”

ERVARINGSGERICHT

Gezonde alternatieven nodig, liefst gestoeld op een lichamelijke ervaring of een herinnering.

Vaktherapie wordt aanbevolen en gewaardeerd omdat het meer gericht is op het non-verbale, de ervaring en het doen.

'Trauma comes back as a reaction, not a memory'

- Bessel van der Kolk

IN VAKTHERAPIE VIA DE 3 KERNTHEMA'S

1

De krachtige
ervaring

2

Emotie-
regulatie

3

Zelfbeeld-
regulatie

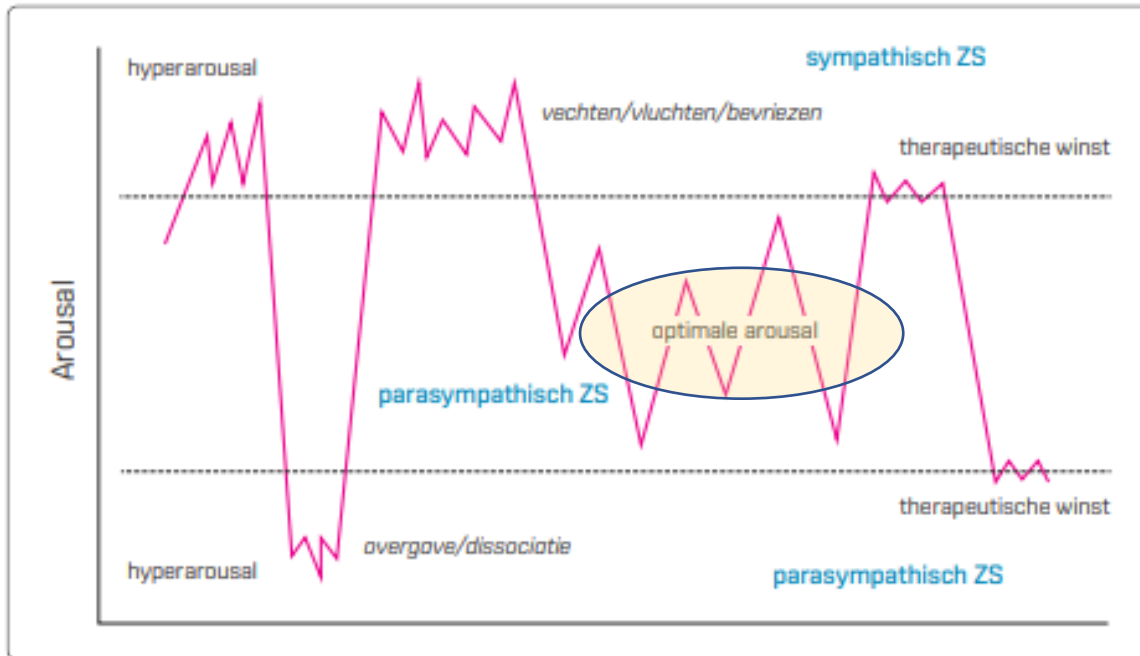
DE KRACHTIGE ERVARING

- The present moment
- Impliciet weten
- Vitality affects
- Beïnvloed door ervaringen uit het verleden

- Herstel van verbinding met zichzelf en anderen: via vaktherapie weer contact ervaren met primaire (positieve) gevoelens
- Fysieke en emotionele gewaarwording
- Destructieve → gezonde patronen

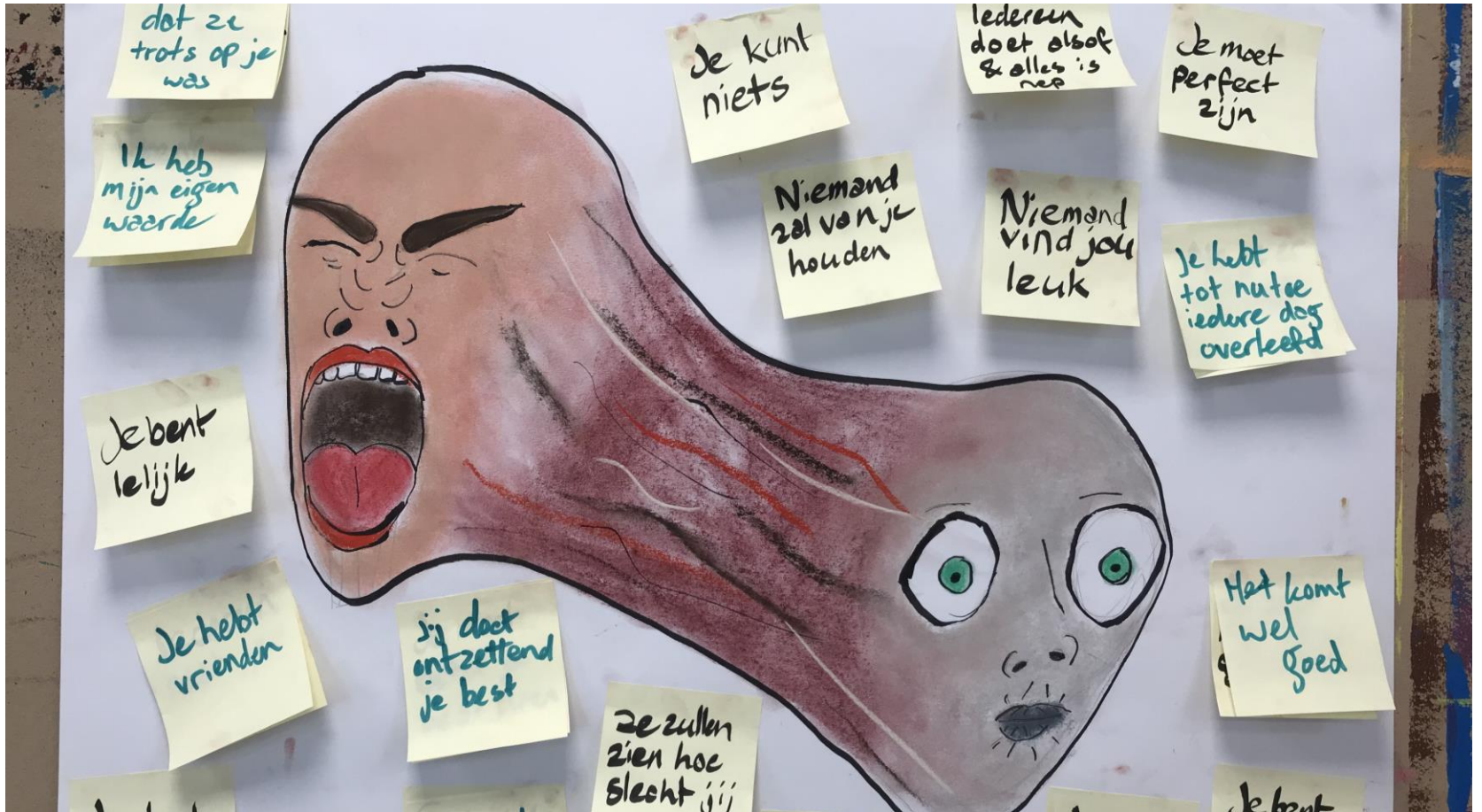
“You can’t heal what you can’t feel”
- E. Eger

WINDOW OF TOLERANCE

Window of tolerance (Siegel, 1999 en Ogden et al., 2006) ZS = zenuwstelsel

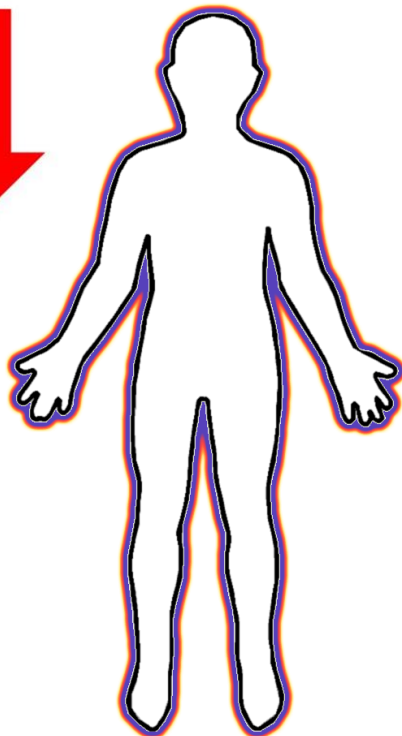
EMOTIEREGULATIE

- Uitlokking van emoties / (innerlijke) conflicten
- Ervaren van emoties
- Zelfonderzoek
- Impliciete emotieregulatie
- **Bottom-up** (naast top-down)

- Leren (primaire) emoties succesvol te reguleren
- Niet verdrinken of vermijden maar uitdrukken van emoties, doen wat werkt
- Niet vastzitten maar meebewegen
- Innemen van een ander perspectief
- Rescripting

**TOP-DOWN
PROCESSING**

Sight

Hearing

Taste

Touch

Smell

Movement

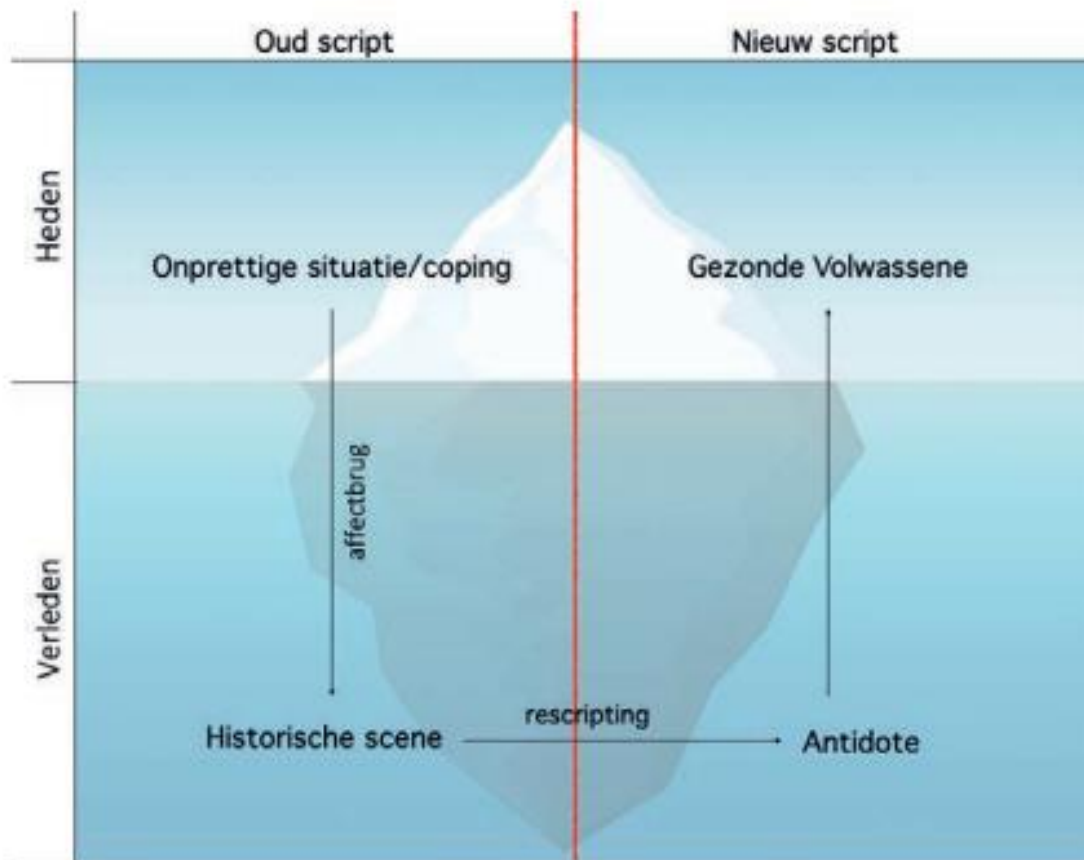
Balance

Interoception

**BOTTOM-UP
PROCESSING**

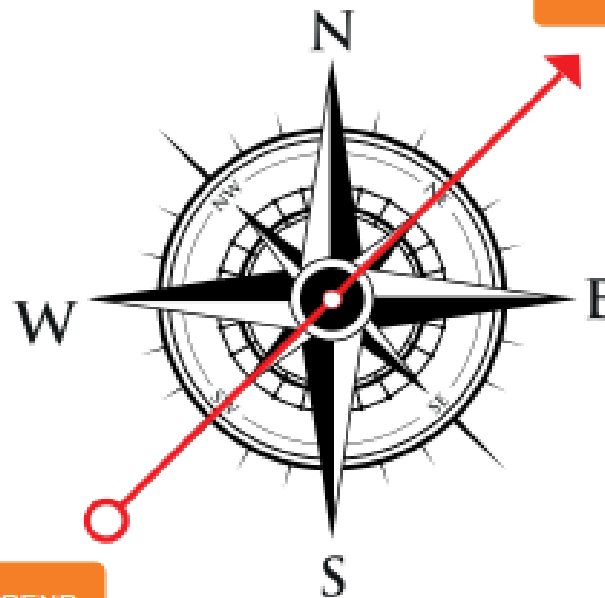
Kwadrantmodel

[naar het Model van een Perso - Structuur [Perquin & Vos [2008], hier toegepast op schematherapie]

Gezonde Volwassene met lichaam als kompas:

- 'leest' het lichaam;
- merkt op welk script hij navigeert;
- heeft een keuze tussen gezonde coping en nieuw gedrag.

SCHEMADOORBREKEND

SCHEMABEVESTIGEND

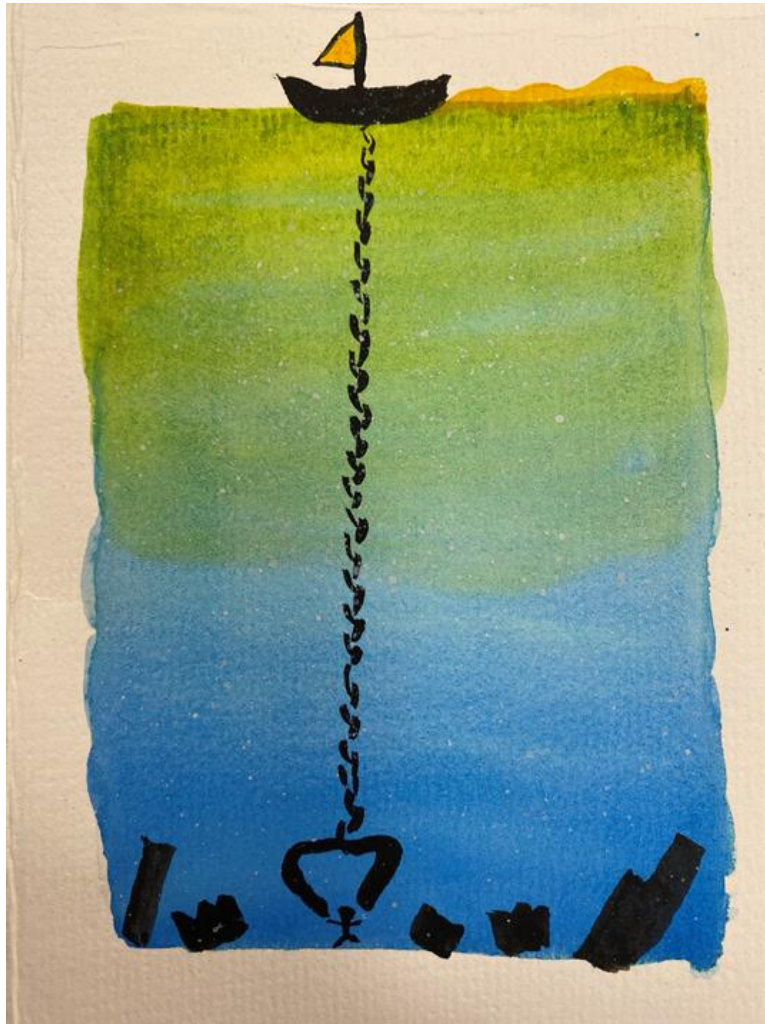

ZELFBEELD- REGULATIE

- Zelfbeeld
  - Zelfwaardering
  - Zichzelf laten zien
  - Zelf scheppen
  - Zelfexpressie
- Vergroten ik-bewustzijn via een interne dialoog tussen de verschillende modi
  - Gefragmenteerd zelfbeeld wordt meer geïntegreerd
  - Zelfcompassie en zelfwaardering

Herstel

'The creative adult is the child who has survived.'

- Ursula K. Le Guin

HOE?

HOE EFFECTIEF IS VAKTHERAPIE/ BEELDENDE THERAPIE?

WAT IS DE AARD VAN HET EFFECT?

STUDIES

Perceived effects of art therapy

Effect of art therapy: a randomised controlled trial

What is the nature of the effect? Positive mental health/ mental illness?

Benefits of Art Therapy in people diagnosed with PDs: A quantitative survey.

Development of the SERATS (Self-expression & Emotion Regulation in Art Therapy Scale)

PERCEIVED EFFECTS

- 29 Cliënten met een diagnose PS cluster B/C werden geïnterviewd om concepten te vormen, categorieën te maken en een theoretisch model te construeren van de ervaren effecten van BT.
- BT werd ook vergeleken met verbal therapie.
- *Interviews / Focus groepen / Qualitative content analysis, Grounded Theory approach*

RESULTATEN

- Effect in 5 categorieën: 1) Perceptie (basis), 2) Emotie- en impulsregulatie, 3) Persoonlijke integratie, 4) Gedragsverandering, 5) Inzicht en begrip.
- BT werd ervaren als een ervaringsgerichte therapeutische ingang met een complementaire kwaliteit naast verbale therapie en een meer directe manier om toegang te krijgen tot emoties, die cliënten toeschreven aan het appèl van beeldende materialen en het beeldend werken op lichamelijke sensaties en emotionele reacties. Een directe manier om toegang te krijgen tot emoties.

RCT: Effect van beeldende therapie

Ontwikkeling interventie via de *Intervention Mapping* methode

Resultaat: een 10-sessie protocol gericht op: een (meer) stabiel en positief zelfgevoel, emoties uiten en reguleren, inzicht en sociale/ probleemoplossende vaardigheden.

Randomised controlled trial (RCT)

74 cliënten met een PS cluster B/C (SCID-II) ingedeeld:

- 1) Beeldende therapiegroep (1.5 uur, 10 weken)
- 2) Wachtlijstgroep

Vragenlijsten bij start, na 10 weken en na nog eens 5 weken (follow up)
(OQ45, AAQ-II, SMI)

Haeyen, S., Dehue, F., Van Hooren, S., & Hutschemaekers, G. (2017).
Development of an art therapy intervention for patients with Personality Disorders: an
Intervention Mapping study. *International Journal of Art Therapy*.

Voorbeeld van een werkvorm: De kwelgeest en een helpend symbool

Kwelgeest:

Teksten : 'je bent zwak', 'je overdrijft', 'doe normaal', 'niet zeuren', 'stel je niet aan'... etc.

Teksten: 'dik, straffen, niks waard, lelijk, dom, doet niks goed'.

Helpend symbool:

Resultaten van de GLM repeated measures analyse en Cohen's *d* effect sizes

	<i>Δd</i>
AAQ-II	
Total score	.11
OQ45	
Total score	-1.67
Symptom Distress	-1.94
Interpersonal Relations	-1.39
Social Role	-1.25
SMI 1 maladaptive modes	
Vulnerable Child	-1.24
Angry Child	-.90
Enraged Child	-.86
Impulsive Child	-1.66
Undisciplined Child	-.38
Compliant Surrender	-1.18
Detached Protector	-1.31
Detached Self-Soother	-.82
Self-Aggrandizer	-.91
Bully and Attack	-.68
Punitive Parent	-1.29
Demanding Parent	-.94
SMI 1 adaptive modes	
Happy Child	1.55
Healthy Adult	1.60

Rood: significant 'very large' effect size (>1.30)
Geel: significant 'large' effect size ($.80->1.30$)
(Cohen, 1988)

Effecten

De experimentele groep liet **grote verbetering** zien over de tijd vergeleken met de controle groep. Dit effect stabiliseerde gedurende de follow-up periode.

Algemeen psychisch functioneren, klachtniveau en functioneren in de sociale rol (resp. $\Delta d = -1.67$, $\Delta d = -1.94$, $\Delta d = -1.25$)

Aanwezigheid schema modi

Afname 'maladaptieve' modi:

- Kwetsbare kind $\Delta d = -1.24$
- Impulsieve kind $\Delta d = -1.66$
- Onthechte beschermer $\Delta d = -1.31$
- Bestraffende ouder $\Delta d = -1.29$

Toename 'adaptieve' modi:

- Blijde kind $\Delta d = 1.55$
- Gezonde volwassene $\Delta d = 1.60$

Hebben we iets betekenisvols gevonden?

Conclusie: Beeldende therapie is een effectieve behandeloptie.

Het reduceert psychopathologie, niet adaptieve gemoedstoestanden én helpt positieve gemoedstoestanden te ontwikkelen die een betere psychische gezondheid, spontaniteit en zelfregulatie indiceren.

Vergelijking andere studies: Horn et al. (2014); Vreeswijk (2014); Renner (2013); Stoffers, Vollm, Rucker, Timmer, Huband, & Lieb (2012); Soler (2009), Gratz (2006) & Zanarini (2008)

Haeyen, S., Van Hooren, S., Van der Veld, W., & Hutschemaekers, G. (2017b). Efficacy of art therapy in individuals with personality disorders cluster B/C: a randomised controlled trial. *Journal of Personality Disorders*.

COMBINATIE MET PSYCHOTHERAPEUTISCHE KADERS

- Pilot RCTs ($N = 10$ en 9): Vaktherapie gecombineerd met ST triggert meer **'healthy emotional modes'** en cliënten tonen meer **kwetsbaarheid** vergeleken met controlecondities (Van den Broek et al., 2011; Keulende Vos, 2017).
- In een evaluatie van een multidisciplinaire klinische schematherapiebehandeling van patiënten met complexe PS, komt vaktherapie naar voren als een plaats voor positieve emoties en voor het oefenen van adaptieve vaardigheden (Brautigam, 2013).

MAAR... WAT IS DE AARD VAN HET EFFECT?

MENTAL HEALTH VS. MENTAL ILLNESS

- In hoeverre zijn effecten van beeldende therapie beter te omschrijven in termen van positieve ervaringen met een focus op veerkracht, welbevinden of flexibiliteit, dan in termen van klachtvermindering zoals voorgeschreven door het ziektemodel van psychische stoornissen?

In dit onderzoek hebben we onderzocht of beeldende therapie:

- de geestelijke gezondheid verbetert en/of
- psychische aandoeningen vermindert

EFFECT OF ART THERAPY ON MH AND MI

Positive mental health

AAQ-II, MHC-SF, MAAS, SMI adaptive

Mean d = 1.06

Mental illness

SMI maladaptive, OQ45 SD & IR

Mean d = -1.09

Art therapy improved positive mental health (resilience wellbeing, flexibility) **and** reduced specific symptoms of mental illness in equal measure.

BENEFITS OF ART THERAPY IN PEOPLE DIAGNOSED WITH PERSONALITY DISORDERS. A QUANTITATIVE SURVEY

Dr. Suzanne Haeyen, F. Chakhssi & S. van Hooren

ONDERZOEKSVRAAG

Hoeveel profijt ervaren patiënten met PS van beeldende therapie en waar hangt dit mee samen?

METHODE

Deelnemers

18+, PS, met beeldende therapie (BT) in behandelprogramma

Werving

via 18 beeldend therapeuten uit 6 instellingen/ gespecialiseerde behandelprogramma's voor PS in NL met voornamelijk groepstherapie, soms ook individuele BT.

539 patiënten vulden de vragenlijst in op 2 tijdstippen: bij start en na 3 maanden

METHODE - VRAGENLIJST

21 items over ervaren effecten van BT en samenhangende factoren:

- **1 hoofdvraag: “heb je profijt gehad van de beeldende therapie?”**
- **Subvragen: sociaal, dagelijks en emotioneel functioneren**
(test-retest reliability $r = .0.89$)
- **5 items over samenhangende factoren:** oordeelvrije houding
therapeut, zich serieus genomen voelen, geboden structuur, vrijheid,
ervaren zich uit te kunnen drukken in het beeldend werk ($r = 0.50$ tot
 0.85)
  - 5-punts Likert schaal met antwoordschaal van 1. *geen* tot 5. *heel veel*
- **9 items m.b.t. behandeldoelen** (ja/nee/nvt) (bijv. verbeterd
zelfbeeld, autonomie, omgaan met kwetsbaarheid)
- **3 items: leeftijd, sekse, diagnose cluster** (B, C, NAO)

GEKEKEN NAAR:

- Frequenties van gescoorde doelen (specifieke benefits van BT)
- Verschil in scores over de tijd: GLM repeated measures analyses: overall en dagelijks, social en emotioneel functioneren
- Samenhang met bepaalde factoren: Pearson correlation (r) between benefits and a number of variables at T2
- Samenhang met persoonsgegevens: Chi-square test on benefits and several variables on T2 gender, diagnose

Non-judgmental therapist
Being taken seriously
Sufficient freedom of expression
Sufficient structure/adequate basis
Extent to which feelings could be expressed in the artwork in AT

N = 528

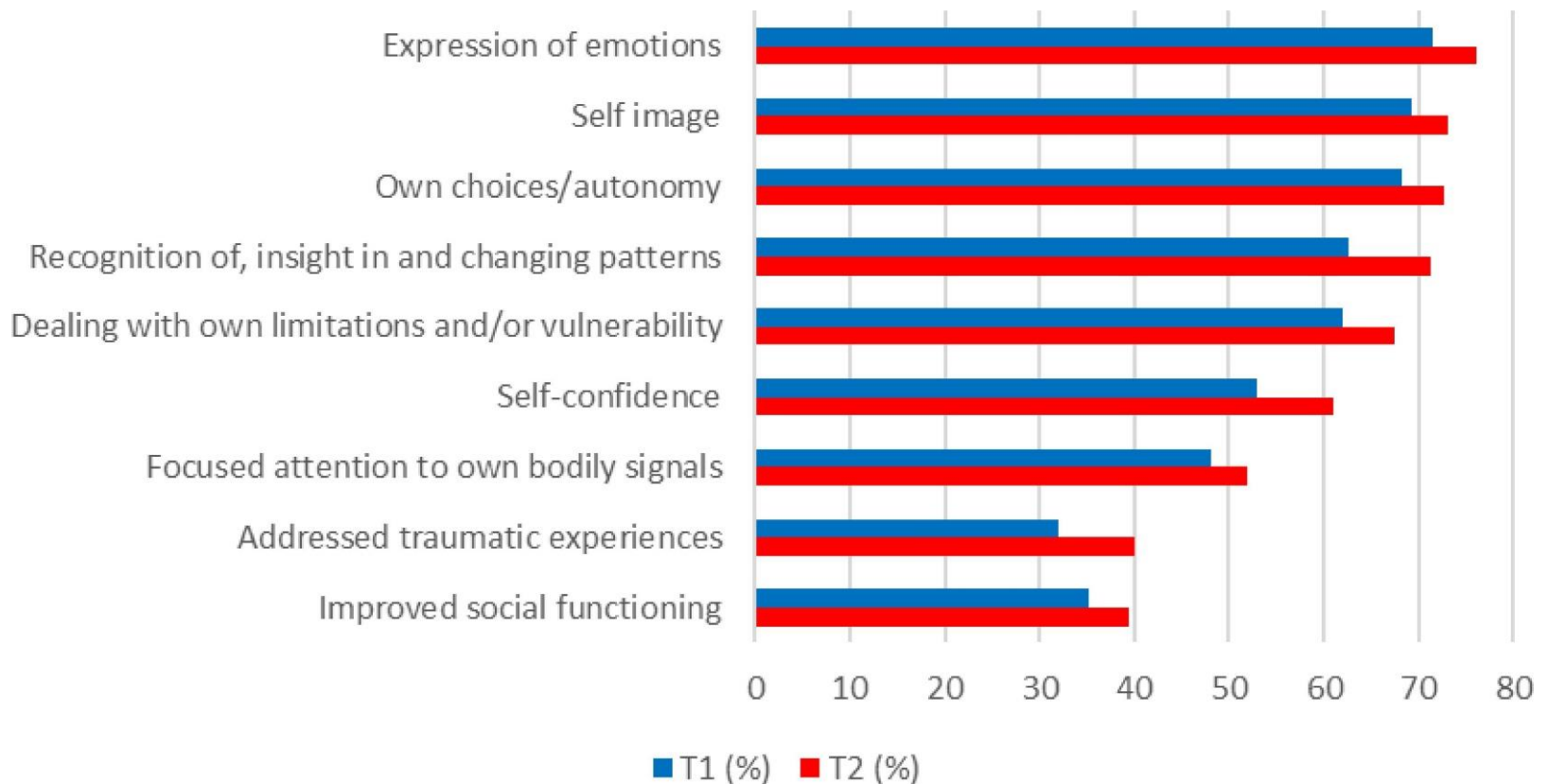
RESULTATEN

- Cluster B 27.6%: BPS 116, Narc.PS 2
- Cluster C 30.1%: Vermijdende PS 95, Afh. PS 13, Obs. Comp.PS 23
- NAO: 34.5%
- Sekse/leeftijd: 78.6% Vrouw, 19-65 jr. (gem. 35.76, SD 10.12)

Resultaten lieten zien dat een meerderheid van de cliënten **groot profijt** had van de beeldende therapie (gem.3.7 op een 5-punt Likert-schaal), vooral op het gebied van **emotioneel** en **sociaal functioneren**.

FREQUENCIES OF SPECIFIED BENEFITS OF ART THERAPY (%) (N = 528).

DE VIJF HOOGST SCORENDE VERBETERDE DOELEN ...DIE OOK HOGER SCOORDEN NA 3 MAANDEN

TABEL 1. PROFIJT VAN BEELDENDE THERAPIE

GLM REPEATED MEASURES ANALYSES (N = 528)

	T1 mean (SD)	T2 mean (SD)	Df* T1, T2	F	Sig.	Partial eta squared η^2
Benefit – overall	3.56 (1.04)	3.70 (0.99)	1, 527	13.05	0.00	0.024
Daily functioning	2.57 (1)	2.57 (1.02)	1, 526	0.008	0.93	0.000
Emotional functioning	2.88 (1.06)	3.00 (1.06)	1, 526	6.262	0.01	0.012
Social functioning	2.50 (0.97)	2.60 (0.99)	1, 527	5.73	0.02	0.011

*Greenhouse–Geisser was used to adjust the degrees of freedom.

Overall profijt nam toe over de periode van 3 maanden
(m.n. **emotioneel functioneren** en **sociaal functioneren**)

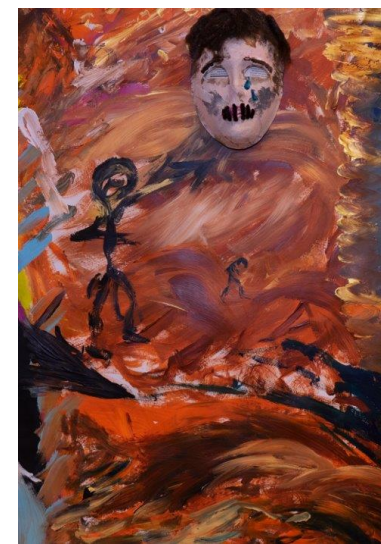
TABEL 2. SAMENHANG TUSSEN PROFIJT EN FACTOREN PEARSON CORRELATION (R) BETWEEN BENEFITS AND A NUMBER OF VARIABLES AT T2 (N = 528).

Items	Did you benefit from art therapy?	My daily functioning improved thanks to art therapy	My emotional functioning improved thanks to art therapy	My social functioning improved thanks to art therapy
Non-judgmental therapist	0.18**	0.16**	0.14**	0.07
Being taken seriously	0.39**	0.29**	0.29**	0.24**
Sufficient freedom of expression	0.32**	0.27**	0.27**	0.22**
Sufficient structure/adequate basis	0.33**	0.22**	0.26**	0.23**
Extent to which feelings could be expressed in the artwork in AT	0.72**	0.51**	0.60**	0.47**

* $p < 0.05$, ** $p < 0.01$.

TABEL 3. SAMENHANG PROFIJT MET GENDER/DIAGNOSE, CLUSTER?

CHI-SQUARE TEST ON BENEFITS AND SEVERAL VARIABLES ON T2 (N = 528).

Items	Did you benefit from art therapy?	My daily functioning improved thanks to art therapy	My emotional functioning improved thanks to art therapy	My social functioning improved thanks to art therapy
Gender	0.72	0.12	0.84	0.03 ^a
Diagnosis cluster B, C, UPD ^b	0.24	0.89	0.88	0.74

^a* $p < 0.05$, * $p < 0.01$. ^bCluster B personality disorders, Cluster C personality disorders or Unspecified personality disorder.

Niet significant!

BETEKENT:

- Profijt was in grote mate afhankelijk van: de niet-oordelende houding van de therapeut, het gevoel serieus genomen te worden, vrijheid van expressie te krijgen en tegelijkertijd een basis en structuur te ontvangen.
- De mate van **overall** ervaren profijt hangt het sterkst samen met de mate waarin iemand ervaart de eigen gevoelens uit te kunnen drukken in het beeldend werk.
- Leeftijd, gender en diagnose binnen het cluster had **géén effect** op de uitkomsten.

TABEL 4. HIERARCHISCHE REGRESSIE ANALYSE BETWEEN PERCEIVED BENEFITS AT T2 AND VARIABLES AT T1 (N = 528)

	Overall benefits				Daily functioning				Emotional functioning				Social functioning			
	ΔR^2	B	SE	β	ΔR^2	B	SE	β	ΔR^2	B	SE	β	ΔR^2	B	SE	β
Step 1: Experienced benefits on T1	0.49**	0.52	0.07	0.54**	0.32**	0.45	0.07	0.44**	0.30**	0.39	0.07	0.39**	0.39**	0.49	0.07	0.50**
Step 2: Specific benefits on T1	0.01				0.05*				0.03				0.04*			
Expression of emotions		0.11	0.13	0.05		0.08	0.14	0.03		0.11	0.16	0.05		0.18	0.13	0.08
Self image		-0.15	0.21	-0.07		0.07	0.13	0.03		-0.29	0.15	-0.12		-0.12	0.13	0.03
Own choices/ autonomy		0.16	0.12	0.07		0.00	0.14	0.00		0.13	0.15	0.05		0.07	0.13	0.03
Recognition, insight and changing patterns		-0.03	0.11	-0.02		-0.10	0.12	-0.05		-0.03	0.14	-0.01		0.09	0.12	0.05
Dealing with limitations/vulnerability		-0.10	0.11	-0.05		-0.28	0.12	-0.14		-0.17	0.14	-0.08		-0.27	0.12	-0.13*
Self-confidence		-0.02	0.12	-0.01		-0.22	0.13	-0.11		-0.13	0.15	-0.06		-0.22	0.13	-0.11
Focused attention to own bodily signals		0.16	0.10	0.08		-0.01	0.11	-0.01		0.07	0.12	0.03		-0.07	0.11	-0.03
Addressed traumatic experiences		0.13	0.11	-0.06		0.03	0.12	0.02		0.14	0.13	0.06		0.01	0.11	-0.00
Improved social functioning		0.06	0.10	0.03		-0.14	0.11	-0.07		-0.03	0.12	-0.02		0.02	0.11	0.01
Step 3: Associated factors	0.02*				0.01				0.03*				0.01			
Non-judgmental therapist		-0.03	0.08	-0.02		-0.04	0.09	-0.03		-0.14	0.10	-0.08		-0.05	0.08	-0.03
Being taken seriously		0.07	0.08	0.05		0.14	0.09	0.10		0.04	0.10	0.03		-0.03	0.08	-0.02
Freedom of expression		-0.05	0.07	-0.04		-0.13	0.08	-0.10		-0.01	0.08	-0.01		-0.05	0.07	-0.04
Structure/adequate basis		0.04	-0.05	0.04		0.03	-0.06	0.02		-0.01	-0.06	-0.01		0.06	-0.05	0.05
Extent to which feelings could be expressed in the artwork in AT		0.21	0.06	0.21**		0.03	0.07	0.03		0.23	0.08	0.21*		0.12	0.06	0.13*
Step 4: Gender/age	0.00				0.00				0.00				0.00			
Gender		-0.01	0.10	-0.01		-0.13	0.12	-0.05		-0.12	0.13	-0.05		-0.05	0.11	-0.02
Age		-0.00	0.01	-0.04		-0.00	0.01	-0.02		-0.00	0.01	-0.03		0.00	0.01	0.03
Step 5: Diagnosis cluster	0.00	0.07	0.05	0.06	0.00	0.08	0.06	0.07	0.00	0.05	0.06	0.04	0.00	0.02	0.05	0.02

* $p < 0.05$, ** $p < 0.01$.

BETEKENT

- **Diagnosecluster, leeftijd of sekse voorspelden niet** de mate van ervaren profijt na 3 maanden (ook niet op subschalen)
- De toename van overall ervaren profijt na 3 maanden hangt samen met **de mate waarin iemand ervaart gevoelens te kunnen uitdrukken** in het beeldend werk in beeldende therapie.
- **Geen andere factoren voorspellen** de toename van ervaren profijt. (sociaal functioneren hangt samen met doel omgaan met eigen beperkingen/kwetsbaarheid)

CONCLUSIE

Patiënten gediagnosticeerd met persoonlijkheidsstoornissen geven aan **redelijk veel effect te ervaren** van beeldende therapie en het is **breed inzetbaar**.

De mate van ervaren profijt hangt vooral samen met de mate waarin patiënten **betekenisvolle expressie** aan hun werk ervaren te kunnen geven.

Dit betekent niet dat alléén zij geïndiceerd zijn, dit wordt gestimuleerd in BT.

Sluit aan bij resultaten van eerder onderzoek waarin naar voren komt dat BT goed aansluit bij PS voor emotionele bewustwording en constructieve emotieregulatie. En biedt een verder inzicht in of en hoe verschillende factoren meespelen.

ONDERZOEKSRESULTATEN HEBBEN CONSEQUENTIES

- Draagt bij aan de evidence, gebaseerd op patiënt perspectief/input.
- Bijdrage aan update multidisciplinaire richtlijn PS (wordt nu herzien), is immers 1 van de 3 pijlers van EBP.
- Beeldende therapie inzetten, voor een brede doelgroep.
- BT interventies richten op versterken vaardigheid persoonlijke expressie van gevoelens.

Federatie
**Medisch
Specialisten**

SERATS

**SELF-EXPRESSION EMOTION REGULATION IN
ART THERAPY SCALE**

SELF-EXPRESSION EMOTION REGULATION IN ART THERAPY SCALE (SERATS)

De **SERATS** is een valide, betrouwbare goede en gebruiksvriendelijke vragenlijst voor het monitoren van beeldende therapie.

De uitkomst is indicatief voor het maken van beeldend werk op een gezonde manier ten behoeve van een positieve emotieregulatie en zelfontwikkeling. De SERATS toont goede psychometrische eigenschappen.

Ontwikkeld omdat beeldende therapie uitkomstmaten miste om de specifieke effecten van beeldende therapie te monitoren.

De contextspecifieke SERATS is gericht op het ervaren, bewustworden en uiten van gevoelens, het reguleren van emoties/gevoelens (loslaten, een plek geven of vasthouden) door nieuw gedrag toe te passen en inzicht te krijgen, allemaal in relatie tot beeldende therapie.

Voor wie is het?
Volwassenen met emotieregulatieproblemen. De SERATS is getest bij mensen met een diagnose persoonlijkheidsstoornis cluster B/C.

SERATS

Self-expression and Emotion Regulation in Art Therapy Scale

© Haeyen, Van Hooren, Van der Veld & Hutschemaekers 2017

Naam: <small>(uw gegevens worden anoniem verwerkt)</small>	
Leeftijd:	Geslacht: M / V*
Datum:	
Behandelsetting: Kliniek / Meerdaags deeltijdprogramma / Poliklinisch*	
Behandelvorm: Groep / Individueel / Beide*	

* Doorhalen wat niet van toepassing is

	Stelling	1. Nooit waar	2. Zelden waar	3. Soms waar	4. Vaak waar	5. (Bijna) altijd waar
1	Ik kom in contact met mijn gevoel via het beeldend werken					
2	In de beeldende therapie kan ik mijn gevoelens verbeelden					
3	Door mijn beeldend werk kom ik erachter wat er bij mij speelt					
4	Via het beeldend werken kan ik gevoelens uiten					
5	In het beeldend werk kan ik zaken een plek geven					
6	Beeldend werken is voor mij een soort uitlaatklep					
7	Een werkstuk dat ik gemaakt heb kan me helpen om een bepaald gevoel vast te houden					
8	Het nieuwe gedrag, waarmee ik in de beeldende therapie heb geëxperimenteerd, kan ik buiten de therapie proberen in te zetten					
9	Ik krijg inzicht in mijzelf door beeldende therapie					

BETROUWBAAR & VALIDE

Unidimensionele schaal

9 items, factor lading $>.7$, $N = 335$

Intern consistent

Interne betrouwbaarheid $\alpha .94$ $N = 335$ /
test-hertest ($r = .96$, $N = 75$)

Gevoelig voor therapeutische verandering

Pretest-posttest, RCT

Constructvaliditeit

Discriminante en convergente validiteit.

- **Relatief gemakkelijk in te vullen** volgens zowel cliënten als studenten in vergelijking tot vergelijkbare vragenlijsten
- **Getest bij patiënten** met een persoonlijkheidsstoornis B/C.

NIEUWE ONTWIKKELINGEN

- Onderzoek Trauma Focused Art Therapy – start sept. 2022
- Perceived effects vervolg – Cluster C
- Meta analyse Emotion Regulation in Art Therapy
- Meta analyse Effect Arts Therapies Forensische hulpverlening
- Werkingsmechanismen vaktherapeutische interventies forensische zorg – start nov. 2022
- Telepresent zijn als vaktherapeut: inzet van VR in Vaktherapie. 2 projecten tot zover.

VR & VAKTHERAPIE

DOEL:

VAKTHERAPEUTEN WORDEN HANDELINGSBEKWAAM IN HET INZETTEN VAN DIGITALE MIDDELEN EN KRIJGEN TOEGANG TOT TOOLS, DIE AANSLUITEN BIJ VAKTHERAPEUTISCHE WERKWIJZEN

Actieonderzoek via Lean-start up. 20 vaktherapeuten onderzochten de mogelijkheden van VR Health Experience, Tilt Brush en GetGrip app. Soms ook samen met hun cliënten.

Resultaten

- Doen en ervaren is mogelijk in een online omgeving. begin methodiek ontwikkeling.
- Er is een online training ontwikkeld die werkt.
- De VR-omgeving is technisch aangepast ten behoeve van vaktherapeutische interventies. Verdere aanpassing is nodig.

PUBLICATIES

Haeyen, S., Jans, N., Glas, M., & Koliijn, J. (2021). **VR Health Experience: a virtual space for arts and psychomotor therapy.** Frontiers in Psychology. <https://www.frontiersin.org/articles/10.3389/fpsyg.2021.704613>

Haeyen, S., Jans, N., & Heijman, J. (2021). **The use of VR Tilt Brush in Art and Psychomotor Therapy: An innovative perspective.** The Arts in Psychotherapy. <https://doi.org/10.1016/j.aip.2021.101855>

ICT & Health. Kennisplatform voor zorginnovatie (2021). **HAN introduceert VR in Vaktherapie. Interview met S. Haeyen en N. Jans.** Okt. <https://www.icthealth.nl/nieuws/han-introduceert-vr-in-vaktherapie/>

ANDERE REFERENTIES

- Haeyen, S., Hooren, S. van & Hutschemaekers, G. (2015). Perceived effects of art therapy in the treatment of personality disorders, cluster B/C: A qualitative study. *The Arts in Psychotherapy*, 45, Sept. 1–10.
- Haeyen, S., Kleijberg, M., & Hinz, L.D. (2018). Art therapy for patients diagnosed with personality disorders cluster B/C: A thematic analysis of emotion regulation from patient and art therapist perspectives, *International Journal of Art Therapy*, 23:4, 156-168. doi:10.1080/17454832.2017.1406966
- Haeyen, S., Van Hooren, S., Van der veld, W., & Hutschemaekers, G. (2018). Measuring the contribution of Art Therapy in multidisciplinary treatment of Personality Disorders. The construction of the Self-expression and Emotion Regulation in Art Therapy Scale (SERATS). *Personality and Mental Health*, 12(1), 3-14. doi 10.1002/pmh.1379
- Haeyen, S., Van Hooren, S., Van der veld, W., & Hutschemaekers, G. (2018). Efficacy of art therapy in individuals with personality disorders cluster B/C: a randomized controlled trial. *Journal of Personality Disorders*, (32)4, 527-542. doi.org/10.1521/pedi_2017_31_312
- Haeyen, S., Van Hooren, S., Van der veld, W., & Hutschemaekers, G. (2018). Promoting mental health versus reducing mental illness in art therapy with patients with personality disorders: A quantitative study. *The Arts in Psychotherapy*, (58)4, 11-16. doi.org/10.1016/j.aip.2017.12.009
- Haeyen, S., Chakhssi, F. & Van Hooren, S. (2020). Benefits of art therapy in people diagnosed with personality disorders: a quantitative survey. *Front. Psychol.* 11:686. doi: 10.3389/fpsyg.2020.00686 <https://www.frontiersin.org/articles/10.3389/fpsyg.2020.00686/full>
- Haeyen, S., & Noorthoorn, E. (2021). Validity of the Self-Expression and Emotion Regulation in Art Therapy Scale (SERATS). *PLoS ONE* 16(3): e0248315. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0248315>

DANK!

GGNet

Scelta
expertisecentrum voor persoonlijkheidsproblematiek

**ZU
YD**

**KEN
VAK**

HAN_UNIVERSITY
OF APPLIED SCIENCES